

แนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์สู่ความยั่งยืน
ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

GUIDELINES FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ROCK SALT PRODUCTION
COMMUNITY OCCUPATION GROUP IN BAN DUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

ณัฐวุฒิ เหมากระโทก¹ และ บุษกร สุขแสน¹

¹สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Nattawut Maokrathok¹ And Bussagorn Suksan¹

¹Development Strategy Program, Udon Thani Rajabhat University

(Received: December 6, 2022; Revised: February 20, 2023; Accepted: March 26, 2023)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี และ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้แนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ในระยะที่ 1 ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ จำนวน 152 คน เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในระยะที่ 2 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน เครื่องมือการวิจัยใช้แบบบันทึกสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม เป็นการเลือกแบบเจาะจง และในระยะที่ 3 ใช้การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน เครื่องมือการวิจัยใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่ครัวเรือนยากจนในการประกอบอาชีพ 2) มีการส่งเสริมให้นำความรู้ด้านอาชีพไปทดลองใช้ และ 3) มีการสาธิต ฝึกอบรมให้ครัวเรือนยากจน ด้านกระบวนการจัดการ ได้แก่ 1) มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน 2) การประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สังคม และ 3) ครัวเรือนยากจนได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ

2. แนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 3 กิจกรรม และ 2) ด้านกระบวนการจัดการ จำนวน 3 กิจกรรม

3. การประเมินแนวความเหมาะสมและความเป็นไปได้แนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้นี้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือสูงกว่า 3.51 ถือว่าแนวทางผ่านเกณฑ์การประเมิน สามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: ความยั่งยืน, แนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชน, สัมมาชีพ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the sustainable development of rock salt production community occupation group in Ban Dung district, Udon Thani Province, 2) to determine guidelines for the sustainable development of rock salt production community occupation group in Ban Dung District, Udon Thani Province, 3) to evaluate guidelines for the sustainable development of rock salt production community occupation group in Ban Dung District, Udon Thani Province. The conducted 3 phases of research were: Phase 1, the research instrument was a questionnaire to collect data from 152 members of rock salt production community group. The collected data was analyzed through qualitative analysis for percentage, frequency, mean and standard deviation. Phase 2, the target group were 15 experts. The instrument used was a meeting record form. The data were analyzed by content and summary. Phase 3, the target group were 30 experts. The instruments used was the suitability and feasibility assessment form. The collected data was analyzed through qualitative analysis for percentage, frequency, mean and standard deviation. The research results showed that:

1. The sustainable development of rock salt production community occupation group in Ban Dung District, Udon Thani Province: it was found that the overall was at a high level, consisted of learning process: 1) Support the investment of poor families, 2) Promote professional knowledge to try and 3) Demonstration of vocational training for poor families. Management process: 1) Projects related to the promotion of community occupation, 2) Honest occupation, not take advantage of yourself, others and society, and 3) Poor families are supported by investment as professional capital.

2. Guidelines for the sustainable development of rock salt production community occupation group in Ban Dung District, Udon Thani Province consisted of: 1) learning process 3 activities, and 2) Management process 3 activities.

3. Evaluating guidelines for the sustainable development of rock salt production community occupation group in Ban Dung District, Udon Thani Province: it was found that appropriate and feasible evaluation was higher than the set criteria of 3.51 which considered to pass the assessment and can be put into practice.

Keywords: Sustainable Development, Community Occupation Group, Occupation

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น การส่งเสริมเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า การส่งเสริมอุตสาหกรรม การพาณิชย์และบริการ ทำให้การผลิตแบบทำมาหากินเปลี่ยนไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทำมาค้าขาย ส่งผลให้ภูมิปัญญาของสังคมชนบทถูกแทนที่ด้วยวิทยาการความรู้ใหม่ ๆ ที่มาพร้อมกับระบบเศรษฐกิจแบบทำมาค้าขาย ระบบการผลิตอาหารมีการผูกขาดอย่างเบ็ดเสร็จ ก่อให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้การประกอบอาชีพของประชาชนในสังคมชนบท มีภาวะความเสี่ยงของอาชีพภาคเกษตรกรรมที่เกิดจากการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม เช่น ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ราคาผลผลิตตกต่ำ ความยากจน ไม่มีรายได้เสริมหลังฤดูการผลิต นอกจากนี้พบว่ามีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพค่อนข้างน้อย ส่วนกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพได้ ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่สะสมอย่างยาวนาน (ประเวศ วะสี, 2557)

เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.2558 ประเทศไทยเริ่มมีความตื่นตัวในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยมีการตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ 17 เป้าหมาย เพื่อใช้เป็นแผนที่นำทางสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี พ.ศ. 2573 มุ่งเน้นสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นทั้ง มิติเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2558 ได้ให้ความเห็นชอบข้อเสนอกรอบแนวคิดการปฏิรูประบบเพื่อการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง โดยต้องการผลักดันให้เกิดระบบสมาชิกชุมชน โดยการจัดตั้งสถาบันส่งเสริมสนับสนุนสมาชิกชุมชน ให้เป็นองค์กรของรัฐในลักษณะองค์การมหาชน เพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงสนับสนุนส่งเสริม ให้ข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานล่าง ให้มีการประสานงานและบูรณาการพลังของภาคธุรกิจและชุมชน อย่างมีเป้าหมายร่วมกันโดยใช้ชุมชนเป็นตัวตั้ง (สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558: 3-4) และหลักการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ซึ่งแผนพัฒนาฉบับนี้ ได้กำหนดให้การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็น 1 ใน 10 ยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อมุ่งหวังลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน แก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาอาชีพครัวเรือนของประชาชนในระดับล่างที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีแผนงานที่สำคัญ คือ แผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 รัฐบาลจึงมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยที่มีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักดำเนินการสร้างสมาชิกเพิ่มพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และสร้างระบบสมาชิกชุมชนให้มีส่วนช่วยยกระดับเศรษฐกิจฐานราก คือ สร้างอาชีพครัวเรือนให้มั่นคง ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งกำหนดแผนการสร้างสมาชิกชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมาย คือ ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้ โดยเน้นให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านตามความสนใจ ผ่านการฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพหลักได้ โดยในหลายพื้นที่จะมีคนเก่งในแต่ละอาชีพที่สามารถเป็นปราชญ์ชุมชนได้ เช่น การทำนาได้ผลผลิตสูง การทำเกษตรผสมผสาน ทักษะทางช่าง และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งจะ

ใช้วิธีการคัดเลือกและจัดเวทีฝึกทักษะการสอนการนำเสนอให้กับปราชญ์ชุมชนของแต่ละหมู่บ้านให้สามารถเป็นวิทยากรสัมมาชีพชุมชน หลังจากนั้นให้สร้างทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านสามารถสร้างอาชีพบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และหากมีความก้าวหน้ามากขึ้นให้รวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพของชุมชน โดยจะมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนเพื่อต่อยอดอาชีพในการสร้างผลผลิต สร้างผลิตภัณฑ์พัฒนาเข้าสู่ระบบ OTOP (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

จากข้อมูลพื้นฐานของอำเภอบ้านดุง (ที่ทำการปกครองอำเภอบ้านดุง, 2560) พบว่า อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 13 ตำบล 147 หมู่บ้าน ประชากร 126,993 คน สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและนาเกลือสินเธาว์ การประกอบอาชีพครัวเรือนของคนในชุมชนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการทำนาเกลือสินเธาว์เป็นหลัก พื้นที่อำเภอบ้านดุง เป็นเป้าหมายของการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพครัวเรือนแก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งครัวเรือนที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาจะได้รับการส่งเสริมให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากเอกสารโครงการนำเสนอผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนจังหวัดอุดรธานี เมื่อพิจารณาจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จังหวัดอุดรธานี ระหว่างปี 2558 – ปี 2560 พบว่า ภาพรวมของอำเภอบ้านดุง มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานอยู่ที่ 63,700 บาท และเมื่อพิจารณาถึงรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปี พบว่า ยังคงมีครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 38,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 5 ในปี พ.ศ.2559 เกิดปัญหาเกลือสินเธาว์มีราคาตกต่ำ จึงสร้างความเดือดร้อนให้ผู้ผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง ทางจังหวัดอุดรธานีจึงแต่งตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งได้มีแนวทางแก้ไขปัญหทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่น แนวทางสร้างงานสร้างอาชีพที่มั่นคงให้เกษตรกร โดยสนับสนุนให้เกษตรกรลดพื้นที่การทำนาเกลือพร้อมส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพื้นที่นาเกลือเพื่อเลี้ยงปลากระพงทองในรูปแบบเชิงธุรกิจ หาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาสร้างนวัตกรรมนาเกลือ การแปรรูปผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงาม พัฒนาบรรจุภัณฑ์เกลือสินเธาว์ที่ทันสมัย และพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าผ่านวิถีชุมชนนาเกลือสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สามารถเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวคาเซโนด แต่ที่ผ่านมามีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้มีเพียงแก้ไขปัญหาในระยะสั้นเท่านั้น รวมถึงข้อเสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาในระยะยาวยังไม่เป็นรูปธรรม จึงยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ผลิตเกลือสินเธาว์ได้อย่างยั่งยืน (สิทธิชัย จินดาหลวง, 2560: สัมภาษณ์)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์สู่ความยั่งยืนในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เพราะถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญของการขับเคลื่อนการสร้างสัมมาชีพชุมชนสู่ความยั่งยืน และเป็นไปตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชนที่ถือว่าเป็นหน่วยงานสำคัญในการทำหน้าที่เชื่อมโยงส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของกลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ ในการพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนเกี่ยวข้องกับหลักการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ และมาตรฐานกลุ่มอาชีพ ข้อมูลที่ได้จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้กลุ่มอาชีพมีขีดความสามารถในการจัดการตนเองให้เข้มแข็ง พร้อมยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการชุมชนที่มีการร่วมทุน ร่วมผลิต ร่วมมือ ร่วมค่ากันเป็นเครือข่ายที่สามารถปรับตัวต่อ

กลไกของระบบการตลาดได้ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและอาชีพที่มั่นคง และนำไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้แนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาตามแนวทางการสร้างสมาชิกชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 250 คน (บัวทอง สูงสุมาลย์, 2564) และกลุ่มตัวอย่าง ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน ชีรวิทย์ เอกะกุล, 2543) โดยใช้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 152 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ในระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน เป็นปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพ วิทยากรผู้นำสมาชิก สมาชิกกลุ่มอาชีพผู้ผลิตเกลือสินเธาว์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนากลุ่มอาชีพ ผู้แทนพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านดุง และผู้นำท้องที่หรือผู้นำท้องถิ่น เป็นการเลือกแบบเจาะจง และในระยะที่ 3 เป็นการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มอาชีพ จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ใช้แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ รูปแบบของการตอบคำถาม โดยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นอื่นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในระยะที่ 2 ใช้แบบบันทึกสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนดประเด็นร่างแนวทางการพัฒนาด้วยเทคนิคการระดมสมอง และในระยะที่ 3 ใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์สู่ความยั่งยืน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีต่อแนวทางการพัฒนา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงพัฒนาการอำเภอบ้านดุง เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชื่อเรื่อง การวิจัย วัตถุประสงค์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ การเก็บข้อมูลที่เป็นความลับ การนำเสนอผลการวิจัยโดยภาพรวม รวมทั้งขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย และในขั้นการประเมินระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ทำการส่งหนังสือเชิญทุกขั้นตอนดำเนินการด้วยตนเอง จากนั้นใช้การส่งแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง และส่งแบบประเมินกลับมายังผู้วิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตอบคำถาม ตอนที่ 1 วิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกำหนดเกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ (สำเร็จ จันทรสวรรณ, 2547) ดังนี้ การแปลผลค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึงระดับการพัฒนาน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึงระดับการพัฒนาน้อย
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึงระดับการพัฒนาปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.51	หมายถึงระดับการพัฒนามาก
ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึงระดับการพัฒนามากที่สุด

จากนั้นจัดลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปร่างแนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์สู่ความยั่งยืน ในระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นข้อมูลที่ได้จากเวทีการระดมสมอง มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และในระยะที่ 3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผู้วิจัยได้แปลผลค่าเฉลี่ยการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเกณฑ์ออกเป็น 5 ระดับ (สำเร็จ จันทรสวรรณ, 2547) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้น้อย
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.51	ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้มาก
ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุด

สำหรับเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ คือ การคิดค่าเฉลี่ยรวมของทุกข้อคำถามจากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผลของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ให้แปลผลว่าผ่านการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัยนำเสนอประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาศาภาพการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) เป็นเพศหญิง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3 อายุระหว่าง 50-59 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9 มีอาชีพเป็นเกษตรกร จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 56.6 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม โดยเป็นประชาชนภายในชุมชน สมาชิกกลุ่มอาชีพข้าราชการ ตามลำดับจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 2) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ด้านกระบวนการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.63) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ลำดับที่ 1 การสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่ครัวเรือนยากจนในการประกอบอาชีพ ลำดับที่ 2 มีการส่งเสริมให้นำความรู้ด้านอาชีพไปทดลองใช้ ลำดับที่ 3 มีการสาธิต ฝึกอาชีพให้ครัวเรือนยากจน 3) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ด้านกระบวนการจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.65) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยไปหามาก ได้แก่ ลำดับที่ 1 มีโครงการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสมาชิกชุมชน ลำดับที่ 2 การประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สังคม ลำดับที่ 3 ครัวเรือนยากจนได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ นำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดเป็นร่างแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์สู่ความยั่งยืนในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีต่อไป รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์

ข้อความ	ระดับสภาพการพัฒนา			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับการพัฒนา
ด้านกระบวนการเรียนรู้				
- มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่ครัวเรือนยากจนในการประกอบอาชีพ	3.80	1.00	มาก	1
- มีการส่งเสริมให้นำความรู้ด้านอาชีพไปทดลองใช้	4.32	0.63	มาก	2
- มีการสาธิต ฝึกอาชีพให้ครัวเรือนยากจน	4.45	0.68	มาก	3
รวม	4.43	0.63	มาก	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับสภาพการพัฒนา			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับการพัฒนา
ด้านกระบวนการจัดการ				
- คราวเรือนยากจนได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ	4.29	0.96	มาก	1
- มีการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสังคม	4.37	0.77	มาก	2
- มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมาชิกชุมชน	4.39	0.58	มาก	3
รวม	4.42	0.65	มาก	

2. ผลการกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ในระยยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลในการกำหนดร่างแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงการ/กิจกรรมการพัฒนา ตัวชี้วัด และวิธีการประเมินผล โดยนำข้อที่มีระดับสภาพการพัฒนาค่าเฉลี่ยน้อยไปจัดทำแนวทางพัฒนา จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 3 กิจกรรม และ 2) ด้านกระบวนการจัดการ จำนวน 3 กิจกรรม รายละเอียดดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 ร่างแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ด้านกระบวนการเรียนรู้

หลักการ	วัตถุประสงค์	โครงการ/ กิจกรรมพัฒนา	ตัวชี้วัด
ด้านกระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด เจตคติหรือทัศนคติต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมอย่างถาวรให้กับกลุ่มสมาชิก	1. เพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่ครัวเรือนยากจนในการประกอบอาชีพ 2. เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพนำความรู้ด้านอาชีพไปใช้ 3. เพื่อสาธิต ฝึกอาชีพให้ครัวเรือนยากจน	1. การฝึกทักษะนวัตกรรมการผลิตเกลือสินเธาว์ให้กับกลุ่มอาชีพ 2. การสร้างเครือข่ายส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพนำความรู้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น 3. การฝึกอาชีพให้ครัวเรือนยากจนในการแปรรูปเกลือที่หลากหลาย	เชิงปริมาณ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 เชิงคุณภาพ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ตารางที่ 3 ร่างแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ด้านกระบวนการจัดการ

หลักการ	วัตถุประสงค์	โครงการ/ กิจกรรมพัฒนา	ตัวชี้วัด
ด้านกระบวนการจัดการ เป็นกระบวนการ ดำเนินการร่วมกันของ บุคคลเกี่ยวกับการ ประมวลข้อมูลสารสนเทศ ความคิด การกระทำ ประสบการณ์ของบุคคล เพื่อสร้างเป็นความรู้และ นำไปใช้ในการพัฒนางาน พัฒนาคน เป็นการเพิ่ม ประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลให้กับกลุ่ม สมาชิก	1. เพื่อพัฒนากลุ่ม สมาชิกให้สามารถ เขียนโครงการที่ เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม สมาชิกชุมชนได้ 2. การประกอบอาชีพที่ สุจริต ไม่เบียดเบียน ตนเอง ผู้อื่น สังคม 3. คราวเรือนยากจนได้รับ การสนับสนุนปัจจัยการ ผลิต เพื่อเป็นทุน ประกอบอาชีพ	1. ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เขียนโครงการที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมสมาชิกชุมชน 2. การศึกษาดูงานกลุ่ม สมาชิกที่มีประสบการณ์และ ประสบความสำเร็จในการการ ประกอบอาชีพที่สุจริต 3. การจัดเวทีพบปะระหว่าง หน่วยงาน องค์กรทุนและกลุ่ม สมาชิก ในการสนับสนุน งบประมาณในการผลิต	เชิงปริมาณ จำนวนผู้เข้าร่วม กิจกรรม ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 60 เชิงคุณภาพ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมี ความรู้และความ เข้าใจและนำไปใช้ให้ เกิดประโยชน์ได้

3. ผลการประเมินแนวความเหมาะสมและความเป็นไปได้แนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลแนวทางการพัฒนาไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ภาพรวม พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D = 0.76) และผลการประเมินความเป็นไปได้ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D = 0.68) ดังนั้น ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือสูงกว่า 3.51 ถือว่าแนวทางผ่านเกณฑ์การประเมินสามารถนำไปใช้ได้ (นงกต สวัสดิ์ชิตัง, 2557) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

ลำดับ	แนวทางพัฒนา	ความเหมาะสม (N=30)			ความเป็นไปได้ (N=30)		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.56	0.73	มากที่สุด	4.23	.054	มาก
2.	ด้านกระบวนการจัดการ	4.36	0.79	มาก	4.16	0.81	มาก
รวม		4.46	0.76	มาก	4.20	0.68	มาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 3 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการเรียนรู้ (1.1) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่ครัวเรือนยากจนในการประกอบอาชีพ (1.2) การส่งเสริมให้นำความรู้ด้านอาชีพไปทดลองใช้ อยู่ในระดับมาก และ (1.3) การสาธิต ฝึกอาชีพให้ครัวเรือนยากจน และ 2) ด้านกระบวนการจัดการ (2.1) โครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมาชิกชุมชน (2.2) การประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สังคม อยู่ในระดับมาก และ (2.3) ครัวเรือนยากจนได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขบไพโร ชัยหาเนตร์ และ ภักดี โพธิ์สิงห์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างสมาชิกชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า การสร้างสมาชิกชุมชน สนับสนุนการทำงานทั้งในระดับส่วนกลางและระดับพื้นที่ เพื่อให้มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นรูปแบบเดียวกัน ส่งผลให้การสร้างสมาชิกชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น การดำเนินการจึงมุ่งเน้นที่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก นั่นคือ “รายได้” ที่ต้องทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยการสร้างอาชีพจึงเป็นที่มาของ “สมาชิกชุมชน” ซึ่งกำหนดแผนการสร้างสมาชิกชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมาย คือ ประชาชน ได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้ นั่นคือ ในหมู่บ้านในประเทศไทยโดยให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่เขาอยากทำ ฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้เพราะข้อเท็จจริงในทุกพื้นที่จะมีคนเก่งในแต่ละอาชีพอยู่แล้ว ซึ่งจะยกให้เป็น “วิทยากรสมาชิกชุมชน” หลังจากนั้นกลับไปรับลูกศิษย์ที่สนใจอยากฝึกอาชีพในแต่ละประเภทอาชีพหมู่บ้าน เมื่อผ่านการฝึกปฏิบัติแล้วขั้นพื้นฐานที่สุดก็จะสามารถสร้างอาชีพบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ขณะที่ส่วนหนึ่งมีความก้าวหน้าก็จะมีแหล่งทุนสนับสนุนต่อยอดอาชีพ สร้างผลผลิตสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเข้าสู่ระบบ OTOP และภาครัฐควรสนับสนุนในด้านการประสานงานหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียนรวมทั้งให้คำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเหล่านั้นแก่ประชาชน การศึกษาดูงานเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งหากมีความรู้ความเข้าใจที่ดีแล้วประชาชนก็จะสามารถประยุกต์ใช้กับกิจกรรมสมาชิก ที่ครัวเรือนดำเนินการอยู่ได้ การส่งเสริมพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชน และสอดคล้องงานวิจัยของ สถาบันการพัฒนาชุมชน (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสมาชิกชุมชน ผลการศึกษาพบว่า 1) การขับเคลื่อนสมาชิกชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนสมาชิก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านลักษณะโครงการ และด้านผู้นำ ตามลำดับ และระดับความสุขของครัวเรือน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสมาชิกชุมชน พบว่า ในด้านปัจจัยด้านผู้นำ พบว่า ผู้นำมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในวิชาชีพ สามารถถ่ายทอด และสื่อสารให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เป็นอย่างดี ในด้านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนสมาชิกชุมชน พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องมีความสนใจจริงและมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมและขับเคลื่อนโครงการ และในกระบวนการของ

โครงการจะเป็นลักษณะการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาคี พบว่า ทุกภาคส่วนจะต้องเป็นที่ปรึกษาที่ดี คอยให้คำปรึกษายามเกิดปัญหา โดยมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลาย และจะต้องมีการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้โครงการสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ยังมีมุมมองในเรื่องของการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการด้วย ด้านปัจจัยด้านทุนชุมชน พบว่า ทุนเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก แต่ทุนมนุษย์ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ทั้งนี้ทุนสังคม ทุนกายภาพ และทุนธรรมชาติก็ควรขับเคลื่อนไปพร้อมกัน ด้านปัจจัยด้านลักษณะโครงการ พบว่า การที่ชาวบ้านสอนชาวบ้านจะทำให้เกิดความสำเร็จได้ เนื่องจากผู้ร่วมโครงการจะรู้สึกถึงบรรยากาศผ่อนคลาย ความเป็นกันเอง โดยเป็นการเรียนรู้ในลักษณะแบบไม่เป็นทางการ ใช้ภาษาเดียวกัน เข้าใจง่าย ผู้เข้าร่วมจึงกล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นผลทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) กระบวนการในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย (1) การเป็นผู้นำของทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน (2) การมีส่วนร่วมของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน (3) การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน (4) หลักการให้ชาวบ้านสอนชาวบ้านตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (5) นำทุนชุมชนมาสนับสนุน และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานสัมมาชีพชุมชนประกอบด้วย มีกระบวนการดำเนินงานในโครงการที่ชัดเจน คุณลักษณะทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน และมีทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

2. แนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ด้านกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การฝึกทักษะนวัตกรรมการผลิตเกลือสินเธาว์ให้กับกลุ่มอาชีพ 2) การสร้างเครือข่ายส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพนำความรู้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น และ 3) การฝึกทักษะนวัตกรรมการผลิตเกลือสินเธาว์ให้กับกลุ่มอาชีพ และ ด้านกระบวนการจัดการ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเขียนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน 2) การศึกษาดูงานกลุ่มสัมมาชีพที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพที่สุจริต 3) การจัดเวทีพบปะระหว่างหน่วยงาน องค์กรทุนและกลุ่มสัมมาชีพ ในการสนับสนุนงบประมาณในการผลิต สอดคล้องกับงานวิจัย ชมพู อิศริยาวัฒน์ และ ธีรรัตน์ คิมกระโทก (2561) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนของประชาชน อำเภอบะนัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน ด้านปัญหาสภาพการจัดการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า 1) ขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือนหลังฤดูการทำนา และ 3) ปัญหาการว่างงาน ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ ได้แก่ การวางแผนเขียนโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ การปฏิบัติกิจกรรมโดยการอบรมด้านความรู้สัมมาชีพตรงกับความต้องการของประชาชน ผลการสังเกตผู้เข้าร่วมการอบรมความรู้มีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนดมีความพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือนแก้ปัญหาระหว่างงาน และการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้เข้าใจในการบริหารจัดการกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการมีการวางแผนการบริหารจัดการเรียนรู้การดำเนินการบริหารการ

จัดการเรียนรู้วัดผลการบริหารจัดการ การบริหารจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรฉัตร เทียมทอง และ เพ็ญณี แรอรท (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงปลากระชังแม่น้ำโขง บ้านพร้าวใต้ ตำบลหินโงม อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงปลากระชัง แม่น้ำโขงบ้านพร้าวใต้ ตำบลหินโงม อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีการบริหารจัดการตามหลักการบริหาร 5 ก ได้แก่ กลุ่ม กรรมการ กฎระเบียบกติกา กองทุน และกิจกรรม มีปัจจัยในการบริหาร หรือ 4 Ms ครบถ้วน ได้แก่ กำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการที่ดีมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึง ผู้นำกลุ่มมีภาวะผู้นำ โครงสร้างทางสังคม ค่านิยมทางสังคม ช่วยหนุนเสริมให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ และแนวโน้มความสำเร็จในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ตัวแบบแรงผลักดันในการแข่งขันของพอร์เตอร์ (Porter's 5 force model) ในการวิเคราะห์พบว่า 1) แรงกดดันของการเข้ามายุ่งอุตสาหกรรมการแข่งขันรายใหม่ อยู่ในระดับต่ำ 2) แรงกดดันจากคู่แข่งรายเดิมอยู่ในระดับต่ำ 3) แรงกดดันของสินค้าทดแทน อยู่ในระดับต่ำ 4) แรงกดดันจากอำนาจการต่อรองของผู้ซื้ออยู่ในระดับสูง 5) แรงกดดันจากอำนาจการต่อรองของผู้จัดหาวัตถุดิบ อยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับ รัชณี รูปหล่อ ดุษฎี พรหมทัต และวัลภา ว่องวิวิธกุล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่มีวิถีการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม และวัฒนธรรมเดียวกัน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาชีพ ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาด้านการตลาด การขาดศักยภาพในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ไม่มีกิจกรรมส่งเสริมการตลาด ไม่มีสถานที่จัดจำหน่ายที่เหมาะสม ขาดเงินทุน สมรรถนะในการบริหารจัดการกลุ่มต่ำ ขาดแรงงานฝีมือ และขาดการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ

3. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้แนวทางการพัฒนากลุ่มสัมมาชีพชุมชน ผลิตภัณฑ์สินค้าในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือสูงกว่า 3.51 ถือว่าแนวทางผ่านเกณฑ์การประเมินสามารถนำไปใช้ได้ สอดคล้องกับแนวคิดมาตรฐานของการประเมินตามที่คณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินทางการศึกษาได้กำหนดไว้ (Madaus, Scriven & Stufflebeam, 1983; Stufflebeam & Shinkfield, 1990; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2537; สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541) ประกอบด้วยเกณฑ์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety standards) โดยเกณฑ์มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility standards) เป็นมาตรฐานเน้นความเป็นจริงของการประเมิน คือ วิธีการประเมินสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง การเป็นที่ยอมรับของผู้ถูกประเมินผู้ได้รับผลกระทบจากการประเมิน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผลที่ได้มีความคุ้มค่ากับผลงาน สามารถนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานขยายงานหรือล้มเลิก ส่วนเกณฑ์มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety standards) มุ่งเน้นเกี่ยวกับเรื่อง กฎ ระเบียบ ศีลธรรม จรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน คือ มีการกำหนดข้อตกลงอย่างเป็นทางการ มีการแก้ปัญหาของการประเมินด้วยความซื่อสัตย์ ไม่บิดเบือนความเป็นจริงอย่าง สันติวิธี รายงานการประเมินอย่างตรงไปตรงมา เปิดเผย และคำนึงถึงข้อจำกัดของการประเมิน มีการให้ความสำคัญต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของบุคคลทั่วไปอย่างเปิดเผย มีการเผยแพร่ผลการประเมิน และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้ศึกษา

ผลการประเมิน มีการคำนึงถึงสิทธิส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง มีการเคารพในการปฏิสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลจากบุคคล หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีรายงานผลการประเมินที่สมบูรณ์ ยุติธรรม และเสนอทั้งจุดเด่น จุดด้อยของสิ่งที่ประเมิน ผู้ประเมินทำการประเมินด้วยความรับผิดชอบ และมีจรรยาบรรณ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากข้อค้นพบแนวทางการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ด้านกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การฝึกทักษะนวัตกรรม การผลิตเกลือสินเธาว์ให้กับกลุ่มอาชีพ 2) การสร้างเครือข่ายส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพนำความรู้ไป แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น และ 3) การฝึกอาชีพให้ครัวเรือนยากจนในการแปรรูปเกลือที่ หลากหลาย และด้านกระบวนการจัดการ จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เขียนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมาชิกชุมชน 2) การศึกษาดูงานกลุ่มสมาชิกที่มี ประสบการณ์และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพที่สุจริต 3) การจัดเวทีพบปะระหว่าง หน่วยงาน องค์กรทุนและกลุ่มสมาชิก ในการสนับสนุนงบประมาณในการผลิต จึงเสนอให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนากลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่อำเภอบ้าน ดุง จังหวัดอุดรธานี อย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกลือสินเธาว์ให้มีความ หลากหลาย รวมทั้งเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้ กลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ใน พื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2.2 แนวทางพัฒนาระบบการจัดการกลุ่มสมาชิกชุมชนผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). **แนวทางการสร้างสมาชิกชุมชน ปี 2561**. กรุงเทพฯ: ปทีเอส เพรส.
ชบาไพร ชัยหาเนตร์ และ ภักดี โพธิ์สิงห์. (2563). การสร้างสมาชิกชุมชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 11(1), 48-56.
ชมพู อิศริยาวัฒน์ และ จิตรัตน์ คิมกระโทก. (2561). สมาชิกตามวิถีชีวิตชุมชนปัญหาและแนวทาง พัฒนาเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนของประชาชน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น**, 2(3), 25-37.
ที่ทำการปกครองอำเภอบ้านดุง. (2560). **ข้อมูลพื้นฐานอำเภอบ้านดุง**. อุดรธานี: ที่ทำการปกครอง อำเภอบ้านดุง.

- ธีรฉัตร เทียมทอง และ เพ็ญณี แนนรอต (2561) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงปลากระชังแม่น้ำโขง บ้านพร้าวใต้ ตำบลหินโงม อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. วารสารการบริหารปกครอง, 7(2), 245-265.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นงกต สวัสดิ์ดั่ง. (2557). **การพัฒนาแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- บัวทอง สูงสุมาลย์. (2564). **ผลการจัดเก็บและรับรองคุณภาพข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชข.2ค) ระดับองค์กรส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2564 อำเภอบ้านดุง**. อุดรธานี: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านดุง.
- ประเวศ วะสี. (2557). **ปฏิรูปสังคม: ชุมชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง พลังพลเมืองเข้มแข็ง หัวใจของการปฏิรูปประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- รัชนี้ รูปหล่อ, ดุષฎี พรหมทัต และวัลภา ว่องวิวิธกุล. (2561). แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร (ฉบับพิเศษ), 158-171.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2537). **ทฤษฎีการประเมิน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันการพัฒนาชุมชน. (2562). **รายงานการศึกษา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน**. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- สถาปนิกรูปร่างชาติ. (2558). **วาระปฏิรูปที่ 28: การปฏิรูประบบเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง: แผนปฏิรูปสัมมาชีพชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2541). **วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำเร็จ จันทรสวรรณ. (2547). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิทธิชัย จินดาหลวง. (2560, 11 พฤษภาคม). รองผู้ว่าราชการจังหวัด. อ.เมือง จ.อุดรธานี. สัมภาษณ์.
- Madaus, G. F., Scriven, M. S., & Stufflebeam, D. L. (1983). **Evaluation models viewpoints on educational and human services evaluation**. (8th ed.). Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (1990). **Systematic Evaluation**. Boston: Kluwer-Nijhoff.